

Nr 83.

Ankom till Riksdagens kansli den 9 maj 1911 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af allmänna besparingar å rikstatens femte hufvudtitel till anläggande å flottans varf i Karlskrona af ett förrådshus med cisterner för råolja m. m.
(1:a Afd.)

I en den 10 sistlidne mars till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (nr 155) har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver sjöförsvarsärenden samma dag föreslagit Riksdagen medgifva:

att af femte hufvudtitelns allmänna besparingar må användas:
till anläggande å flottans varf i Karlskrona af
ett förrådshus med cisterner för råolja..... kronor 35,250: —
till anordnande af stridsförbandsplatser å pansarbåtarna Göta och Thule » 8,100: —
samt till täckande af brist i anslagen till navigationsskolorna » 6,345: 41
eller för nämnda, särskilda ändamål sammanlagdt... kronor 49,695: 41

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i ämnet anført följande:

»Med föranledande af underdåniga framställningar från ej mindre civilkommissionen än äfven marinförvaltningen i fråga om åtgärder för åstadkommande af lämplig maskinolja för marinen till billigaste möjliga pris fann Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 23 december 1909 godt medgifva, att ett belopp af 12,500 kronor af femte hufvudtitelns allmänna besparingar skulle ställas till varfschefens vid flottans station i Karlskrona förfogande för en anläggning för blandning af maskinolja å flottans varf därstädes.

I underdånig från marinförvaltningen inkommen skrifvelse den 10 november 1910, hvilken jag den 18 i samma månad anmält inför Eders

Kungl. Maj:t, har ämbetsverket, på sätt jag anhåller få erinra, anført, att, sedan berörda anläggning kommit till stånd samt å varfvet i Karlskrona anställda försök med blandning af maskinolja framskridit så långt, att prof med den sålunda blandade oljan kunnat företagas, Eders Kungl. Maj:t, på framställning af varfschefen, ställt pansarbåten Åran och jagaren Vale under erforderlig tid till varfschefens förfogande för utförande af prof med ifrågavarande olja.

Af rapporter, som varfschefen sedermera ingifvit till marinförvaltningen rörande resultaten af de sålunda anställda profven, framginge, att den å varfvet tillverkade försöksoljan visat sig fullt användbar för såväl pansarbåtar som jagare, och att den kunde anses vara fullt jämn god med dittills använd smörjolja.

I samband med pågående försök med blandning af maskinolja å Karlskrona varf hade varfschefen därstädes, då det kunde synas tvifvelaktigt, huruvida det nuvarande oljeförrådets läge å varfvet i Karlskrona vore det bästa samt huruvida nämnda förråd med hänsyn till storlek och inredning vore lämpligt för förvaring af den oljekvantitet, som, sedan flottan själf började tillverka sin olja, kunde blifva fastställd att finnas i förråd, hemställt, att marinförvaltningen med fästadt afseende vid behofvet af olja såväl för Karlskrona station som för marinen i öfrigt ville föranstalta om utredning angående den erforderliga storleken af sådant förråd och huru stor kvantitet olja, som borde förvaras å fat.

I anledning häraf hade marinförvaltningen i skrifvelse den 12 juli 1910 anmodat varfscheferna vid flottans båda stationer att med afseende å förvaring å varfven af smörjolja, som komme att tillverkas af Karlskrona varf, till ämbetsverket inkomma med yttranden, åtföljda af förslag jämte kostnadsberäkningar i fråga om för ändamålet behöfliga anordningar och anskaffningar.

Med ledning af de från varfscheferna inkomna yttrandena och förslagen jämte kostnadsberäkningarna och då det enligt marinförvaltningens åsikt skulle bidraga till klarhet och enkelhet i redovisningen, om Karlskrona station tillhandahölle jämväl de kärl, hvilka erfordrades för försändning till Stockholm och förvaring därstädes af olja, som i Karlskrona tillverkades för att fylla materialförrådets i Stockholm behof af maskinolja, hade marinförvaltningen den 30 september 1910 uppdragit åt varfschefen vid flottans station i Karlskrona att till ämbetsverket inkomma med af kostnadsberäkning åtföljdt förslag beträffande

anordningar för förvaring å varfvet i Karlskrona af tre utredningar olja för stationens samtliga fartyg,

anskaffning af kärl för försändning till och uppläggande i materialförrådet i Stockholm af omkring 100,000 kg. maskinolja (tre utredningar),

anskaffning af 100 stålfat i reserv samt

anläggande af cisterner vid Karlskrona station för förvaring af råolja i den myckenhet, som erfordrades för tillverkning af två utredningar maskinolja för flottans samtliga fartyg, för den händelse icke denna råolja eller en del däraf ansåges kunna förvaras på de kärl, i hvilka den levererades.

I skrifvelse den 5 november 1910 hade varfschefen i Karlskrona inkommit med sålunda infordradt förslag till ifrågavarande anordningar och därvid angifvit kostnaderna för dessas utförande enligt ett alternativ till 72,575:50 kronor och enligt ett annat till 80,520 kronor, hvarvid skillnaden föranleddes däraf, att i förra fallet skulle uppköpas begagnade kärl och i senare fallet nya sådana.

Till grund för varfschefens kostnadsförslag hade lagts två från ingenjördepartementet vid stationen i Karlskrona afgifna, af ritningar åtföljda kostnadsförslag, alt. I, slutande å 73,357:50 kronor, och alt. II, slutande å 84,020 kronor. Varfschefen hade dock ansett, att dessa kostnader borde kunna minskas dels genom att reducera råoljaförrådet med 25,000 kg., hvarigenom skulle inbesparas 2,400 kronor på anläggningskostnaderna för förrådshus med cisterner, dels genom att använda gammal plåt till cisternskjulets tak, hvarigenom skulle inbesparas 1,100 kronor; sammanlagdt skulle denna anläggning sålunda blifva 3,500 kronor billigare.

Däremot hade varfschefen af anförda skäl ansett den af ingenjördepartementet beräknade kostnaden för inköp af begagnade oljefat böra ökas med 2,718 kronor.

För egen del har marinförvaltningen i sin förevarande underdåniga skrifvelse vidare uttalat, att under den tid, flottan erhållit maskinolja från enskild leverantör, denne tillhandahållit de för oljans förvaring å flottans varf erforderliga kärnen. Leverantörens kontrakt hade utlöpt beträffande Karlskrona varf med år 1909 och beträffande Stockholms varf med 1910 års utgång, hvarefter varfven för förvaring af olja blefve beroende af tillgången till egna förvaringskärl. Ur mobiliseringssynpunkt vore det af synnerlig vikt, att sådana kärl anskaffades snarast möjligt, hvarigenom möjliggjordes att oljeförrådet utan dröjsmål kunde förstärkas. I afvaktan på resultatet af försökstillverkningen vid flottans oljefabrik och med förhoppning att på denna väg kunna erhålla billigare olja hade nämligen marinförvaltningen anbefallt, att med oljeförrådets kom-

plettering från enskild leverantör skulle tills vidare anstå, i följd hvaraf förrådet gått ned så betydligt, att det icke motsvarade mer än omkring två tredjedelar af mobiliseringsbehovet.

Att anordningar för förvaring och försändning af den olja, som skulle tillverkas å flottans varf i Karlskrona, omedelbart blefve vidtagna, ansåge marinförvaltningen fördenskull vara nödvändigt, sedan det nu visat sig, att priset på sagda olja ställde sig så förmånligt, att det icke vidare borde ifrågakomma att upphandla färdig maskinolja.

Hvad varfschefen i Karlskrona föreslagit i afseende på anläggning af förrådshus med cisterner för råolja biträdde marinförvaltningen i hufvudsak. Dock ansåge ämbetsverket det icke tillrådligt att göra den minskning i af ingenjördepartementet föreslaget antal cisterner, som af varfschefen ifrågasatts. Marinförvaltningen funne det äfven säkrast att räkna med den något högre byggnadskostnad, som af ingenjördepartementet upptagits, ehuru gifvetvis hvarje möjlig besparing under arbetets gång borde iakttagas.

Möjligen torde det, bland annat med hänsyn till utvecklingsmöjligheter för varfvets inre järnvägskommunikationer, kunna ifrågasättas att förlägga förrådshuset för råolja till annan plats i närheten af oljefabriken, men kunde detta ordnas utan ökad kostnad.

I afseende på den af varfschefen föreslagna anskaffningen af oljekärl hade marinförvaltningen intet att erinra. Dock torde icke böra bestämmas, huruvida gamla kärl skulle upphandlas eller nya anskaffas, utan syntes frågan härom böra lämnas öppen. Om medel beviljades, torde, för den händelse uppgörelse om det af varfschefen angifna lägre priset på oljekärl icke kunde träffas, ett något mindre antal kärl böra till en början anskaffas, så att den beräknade kostnaden ej öfverskredes.

Anläggnings- och anskaffningskostnaden torde på grund af hvad sålunda anförts böra beräknas till det i ingenjördepartementets kostnadsförslag, alt. I, upptagna belopp, 73,357:50 kronor, ökad med 2,718 kronor, eller sammanlagdt kronor 76,075:50, däraf 35,250 kronor till anläggning af förrådshus med cisterner för råolja samt 40,825:50 kronor till anskaffning af oljekärl.

För betäckande af den kostnad, som genomförandet af varfschefens förslag betingade i hvad det afsåge ifrågavarande anläggning af förrådshus med cisterner för råolja, ansåge marinförvaltningen det vara nödvändigt, att särskilda medel anvisades, hvilket ock såväl varfschefen som chefen för ingenjördepartementet förordat. Tillgången å anslaget till flottans nybyggnad och underhåll medgåfve nämligen lika litet för

år 1910 som för år 1911 att af detta anslag bestrida dessa kostnader, 35,250 kronor, och annat anslag stode ej till ämbetsverkets förfogande för ifrågasvarande utgifts bestridande. Hvad kostnaderna för anskaffning af oljekärl beträffade, 40,825:50 kronor, hade ifrågasatts, att de skulle förskjutas af marinförvaltningen med omhänderhafvande medel och framdeles betäckas genom att vid utlämnande af olja från materialförrådet göra ett lämpligt tillägg å tillverkningspriset för oljan, men då i hvarje fall anskaffning af den olja, som hölles i förråd, skulle betinga ett betydligt penningförskott, ansåge marinförvaltningen det synnerligen önskvärdt, att särskilda medel anvisades jämväl för anskaffning af oljekärl.

Det vore sålunda endast för den händelse särskilda medel för uppköp af oljekärl icke kunde anvisas, som marinförvaltningen förordade medgifvande att med omhänderhafvande medel förskjuta kostnaderna för oljekärlens anskaffning.

För bestridande af samtliga omförmälda kostnader föreslog marinförvaltningen, att femte hufvudtitelns allmänna besparingar måtte få tagas i anspråk, och hemställde fördenskull ämbetsverket, att för ifrågasvarande ändamål 76,075 kronor 50 öre af berörda tillgång måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

På ofvan nämnda underdåniga föredragning den 18 november 1910 fann Eders Kungl. Maj:t, såsom jag anhåller få erinra, marinförvaltningens omförmälda framställning då ej föranleda annan åtgärd än att marinförvaltningen anbefalldes att gå i författning om anskaffande af kärl för förvaring och försändning af maskinolja, hvarjämte föreskrefs, att kostnaderna härför skulle betäckas genom att vid utlämnande af olja från materialförrådet vid flottans varf i Karlskrona ett lämpligt tillägg gjordes å tillverkningspriset för oljan.

Anskaffningen af oljekärl och bestridandet af kostnaderna härför hafva sålunda ordnats. Frågan om anläggande å Karlskrona varf af ett förrådshus med cisterner för råolja har däremot fått anstå i afbidan på att kunna underställas Riksdagens pröfning.

Att en dylik anläggning snarast möjligt bör komma till utförande, synes mig tydligen framgå af hvad i ärendet förekommit. Den erforderliga kostnaden, 35,250 kronor, torde lämpligen kunna bestridas af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.

Efter förslag af högste befälhafvaren öfver 1905 års kusteskader blefvo samma år genom marinförvaltningens föranstaltande permanenta

afskilda stridsförbandsplatser iordningställda å 1:a klass pansarbåtarna Äran, Wasa, Tapperheten och Manligheten.

Sedan med föranledande af framställning från högste befälhafvaren öfver 1906 års kusteskader marinförvaltningen framhållit, att det vore af synnerlig vikt, att jämväl å pansarbåtarna Oden, Thor, Niord och Dristigheten stridsförbandsplatser komme till stånd, hafva äfven å dessa fyra pansarbåtar dylika förbandsplatser blifvit anordnade.

Hvad pansarbåten Oscar II beträffar, blef vid dess byggnade stridsförbandsplats utförd inom fartyget.

I generalrapport för år 1910 har högste befälhafvaren öfver kustflottan framhållit behovet af stridsförbandsplatser äfven å flottans tre återstående pansarbåtar Svea, Göta och Thule.

Efter det berörda generalrapport öfverlämnats till marinförvaltningen, som från varfschefen vid flottans station i Stockholm infordrat yttrande i sist omnämnda fråga, har marinförvaltningen i ämbetsskrifvelse den 13 januari 1911 meddelat, att chefen för ingenjördepartementet och förste läkaren vid nämnda station uti ett genom varfschefen öfverlämnadt yttrande, som jämte därtill hörande kostnadsförslag och ritning bifogats marinförvaltningens skrifvelse, föreslagit anordnande af stridsförbandsplatser å pansarbåtarna Göta och Thule, hvarvid kostnaderna, däri inbegripet tillhörande utrustning m. m., beräknats till resp. 4,800 kronor och 3,300 kronor eller sammanlagdt 8,100 kronor för båda fartygen.

Enligt chefens för ingenjördepartementet och förste läkarens förmenande finnes däremot å pansarbåten Svea icke något lämpligt beläget, tillräckligt stort rum under pansardäck för stridsförbandsplats, hvarför nuvarande provisoriska förbandsplats syntes böra fortfarande användas för ifrågavarande ändamål.

För egen del har marinförvaltningen, då det vore af synnerlig vikt att å pansarbåtarna Göta och Thule, så snart ske kunde, anordnades stridsförbandsplatser, hemställt, att härför enligt nämnda beräkning erforderliga medel, 8,100 kronor, måtte ställas till ämbetsverkets förfogande att utgå af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.

Då för en pansarbåts stridsberedskap det naturligen är af stor betydelse att därå finnes tillgång till en af pansardäck skyddad förbandsplats, finner jag i öfverensstämmelse med marinförvaltningen särdeles angeläget, att dylika förbandsplatser iordningställas jämväl å pansarbåtarna Göta och Thule, likasom jag anser, att kostnaden härför lämpligen bör bestridas af den utaf ämbetsverket föreslagna tillgång.

I underdånig skrifvelse den 28 februari 1911 har marinförvaltningen anfört följande.

Enligt hemställan af marinförvaltningen i underdånig skrifvelse den 27 augusti 1909 fann Eders Kungl. Maj:t godt genom nådigt bref den 3 därpåföljande september medgifva, att till bestridande af kostnaderna för uppehållande i erforderlig utsträckning under höstterminen sistnämnda år af undervisningen i maskinistafdelningarna vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö finge disponeras dels återstoden, 2,555 kronor 38 öre, af det till Eders Kungl. Maj:ts disposition för sagda år enligt staten för navigationsskolorna i riket ställda belopp, dels 1,500 kronor, utgörande lön och tjänstgöringspenningar för samma år för en, jämlikt nådigt bref den 7 april 1893, obesatt lärarebefattning vid navigationsskolan i Härnösand, dels ock af de af marinförvaltningen omhänderhafda medel ett belopp af högst 2,109 kronor 62 öre att framdeles af ämbetsverket anmälas till ersättande.

Det belopp, som af ämbetsverket, jämlikt berörda nådiga bref, af omhänderhafvande medel utbetalts för ifrågavarande ändamål, hade uppgått till 1,262 kronor 47 öre.

Vidare hade Eders Kungl. Maj:t, uppå af marinförvaltningen den 30 augusti 1910 gjord underdånig framställning, genom nådigt bref den 12 september samma år funnit godt medgifva, att för upprätthållande under höstterminen år 1910 af enahanda undervisning vid ofvan angifna navigationsskolor skulle få användas — förutom återstoden eller 1,637 kronor 91 öre af det till Eders Kungl. Maj:ts disposition för ifrågavarande år enligt staten för navigationsskolorna afsatta belopp, äfvensom 1,500 kronor, utgörande lön och tjänstgöringspenningar för förutnämnda obesatta lärarebefattning i Härnösand — ett belopp af högst 1,962 kronor 9 öre af de utaf marinförvaltningen omhänderhafda medel, hvilket belopp jämväl skulle framdeles till ersättande anmälas. Det belopp, som af ämbetsverket på grund af sistberörda nådiga bref af omhänderhafda medel utbetalts, hade uppgått till 1,931 kronor 94 öre.

Ytterligare hade på underdånig framställning af marinförvaltningen den 2 september 1910 angående bestridande af vissa utgifter för navigationsskolan i Stockholm Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 30 i samma månad funnit godt medgifva, att för städning och skötsel af värmeledningen med mera i nämnda navigationsskolas hus finge användas ett belopp af högst 1,200 kronor under år 1910 samt för bränsle och lyse i nämnda skola under samma år ett belopp af högst 1,500 kronor att af marinförvaltningen med omhänderhafvande medel bestridas; och hade Eders Kungl. Maj:t i sammanhang därmed förklarar,

att Eders Kungl. Maj:t ville till innevarande års riksdag göra framställning om ersättande från femte hufvudtitelns allmänna besparingar af hvad sålunda blefve för ifrågavarande ändamål utbetaladt. Det belopp, som af ämbetsverket på grund af det sålunda lämnade nådiga bemyndigandet under år 1910 utbetalats, hade uppgått till sammanlagdt 2,493 kronor 46 öre.

Slutligen hade, efter underdånig framställning af marinförvaltningen den 18 oktober 1910, Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 11 november samma år bemyndigat marinförvaltningen att till vikarien för läraren vid navigationsskolan i Göteborg C. W. Petersson, hvilken förordnats att med anledning af föreståndarens vid navigationsskolan i Härnösand tjänstledighet för sjukdom under tiden den 1 oktober 1910 —den 16 juni 1911 uppehålla dennes befattning, af omhänderhafvande medel under 1910 års hösttermin utbetala tillhopa 250 kronor att framdeles till ersättande anmälas.

Samtliga de af marinförvaltningen, enligt ofvan åberopade nådiga bref, sålunda förskottsvis bestridda utgifter, tillhopa 5,937 kronor 87 öre, anmäldes nu, jämlikt i de nådiga brefven lämnade föreskrifter, till ersättande.

Härjämte finge ämbetsverket anmäla, att enligt redogörelse från direktionen för navigationsskolan i Härnösand hade å det för skolan anvisade belopp till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande äfvensom till reparationer, ved, ljus m. m. under åren 1909 och 1910 en brist uppkommit å tillhopa 407 kronor 54 öre.

Enligt hvad ämbetsverket inhämtat, hade denna ökade utgift föranledts däraf, att för undervisningens lämpligare bedrifvande med afseende å ökadtt elevantal ett icke till lärosal afsedt rum måst tagas i anspråk för detta ändamål och förses med erforderliga möbler och andra inventarier.

Med afseende å hvad sålunda förekommit hemställde ämbetsverket, att Eders Kungl. Maj:t ville hos Riksdagen göra framställning därom, att godtgörelse för förskotten ifråga och berörda brist måtte med ett sammanlagdt belopp af 6,345 kronor 41 öre beredas af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.

Hvad beträffar att de för navigationsskolan i Härnösand anvisade medel till instruments, kartors, böckers och möblers underhåll och förökande äfvensom till reparationer, ved, ljus m. m. under åren 1909 och 1910 öfverskridits med tillhopa 407 kronor 54 öre, hade naturligen skolans direktion, vid det förhållande att ifrågavarande anvisning icke

lämnade tillgång till bekostande af omförmälda anskaffning af möbler och andra inventarier, bort i vederbörlig ordning söka tillstånd till dylik anskaffning. Men då denna måste anses hafva varit erforderlig för undervisningens behöriga bedrivande, synes mig den uppkomna bristen böra ersättas af statsmedel.

I likhet med hvad Eders Kungl. Maj:t genom ofvan nämnda nådiga bref den 30 september 1910 förklarar i fråga om ersättande af det belopp, som jämlikt samma nådiga bref komme att förskotteras, anser jag öfriga förut omförmälda utgifter vid navigationsskolorna, hvilka utgifter icke kunnat täckas af i stat anvisade medel, lämpligen böra bestridas af femte hufvudtitelns allmänna besparingar.»

Utskottet, som icke har något att erinra mot hvad af Kungl. Maj:t sålunda föreslagits, hemställer,

att Riksdagen må medgifva att af femte hufvudtitelns allmänna besparingar må användas:

a) till anläggande å flottans varf i Karlskrona af ett förrådshus med cisterner för råolja	kronor 35,250: —
b) till anordnande af stridsförbandsplatser å pansarbåtarna Göta och Thule	» 8,100: —
samt	
c) till täckande af brist i anslagen till navigationsskolorna	» 6,345: 41
eller för nämnda, särskilda ändamål sammanlagdt	kronor 49,695: 41

Stockholm den 9 maj 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.